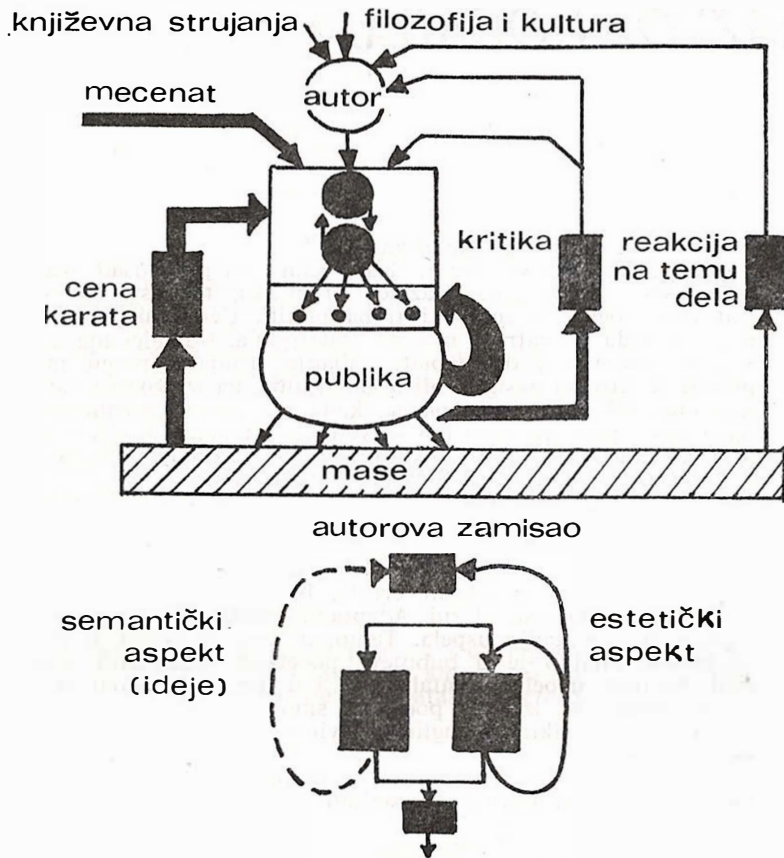

tavila razliku između kulturne *mikro-* i *makrosredine*, manifestuje se preovlađujuća uloga tehničkih faktora —razmera teatra, položaja scene, gledaočevih mogućnosti da vidi i čuje sa različitih mesta, konstrukcije sale itsl. — u odnosu na poruke otpošiljane preko tog kanala. Sociodinamika kulture u epohi sredstava masovnih komunikacija mora strožije da vodi računa o *tehničkim* elementima zato što ona upravo i ima posla s njima. Film, radio i televizija za to su najbolji primer. Ipak, valja podvući da su oni samo naslednici starije umetnosti — teatra i da je širenje kulture uvek kompromis između *psihologije* masa i postojećih *tehničkih mogućnosti*.

slobodan bošković

KRUGOVI

CRTEŽ IV—17.

CRTEŽ IV-17. SOCIOKULTURNA SHEMA TEATRA

Teatar je sistem dijametralno različit od izdavačkog sistema. Dok je izdavački sistem »zatvoren« u samom sebi, shema po kojoj se vrši predaja teatarske poruke široko je otvorena. Teatarska poruka, slično drugim porukama, pretpostavlja semantički aspekt: ispričani događaj, ideje, zastupanu tezu i sl. i estetički aspekt: igru glumaca, izbor reči, temperaturu kontakta itd. Pozorišni komad uspeva ili propada skoro isključivo s estetičkog, a praktično nikad sa semantičkog gledišta: u osnovi dobrih komada mogu biti rđave ideje, a rđavi komadi mogu imati dobre zamisli. Upravo ta činjenica i određuje karakter ove sheme; u njoj je sve sabrano oko rampe koja sjedinjuje dva sveta: scenu, taj prividni, liktivni svet i salu, publiku. Iza dekora je »skriven« reditelj koji estetički diriguje glumcima na osnovu teksta koji izražava ideje autora. Pisac stvara komad po meri svoga talenta i u okvirima određene, ponekad veoma važne filozofske koncepcije. Teatar se može posmatrati kao škola za popularizaciju filozofije (i kulture uopšte) koju stvara određena mikrosredina. Sala je sistem za širenje poruke, sistem koji svake večeri deli publiku na male grupe. Kritika i javno mnjenje vrlo snažno deluju na estetičkom planu na reditelja i na izvor finansiranja — »mecenat«, i vrlo slabo na autora čiji su estetički domašaji po pravilu uvek određeni njegovim talentom. Pozorišna kasa deluje neposredno na izvor finansiranja postavke; manifestuje se veoma visok *pokazatelj obratnog delovanja* kad je uspeh određen estetičkom porukom. Ali do sličnog delovanja na sadržaj spektakla dolazi retko, ono je slabo i sporo se razvija. Ovo je primer takvog sistema izražavanja ideje koji je »zagušen« na estetičkom i skoro sasvim »slobodan« na »semantičkom« planu.

(iz knjige »SOCIODINAMIKA KULTURE«)

Preveo
Miodrag Stanislavljević

RIJEČ ZA RIJEČ

U svijetu biva riječ, znak za znak, slovo za slovo, ko mlijeko misao tečna prolazi jednostavno kroz etar, nekad je umilna ko čedna usta, pustolovna ko vjetar, nekad ne kaže ništa, nekad sve, i prkos nanovo. Riječ je za riječ, govor krvi, niz jezik prevaljena između zuba što melju oštro kao vodenički točak, propišti, u meni kao čigra se vrti, nevin dječak i nada u nadi, u noći se osjeti naga, i prevarena. U svijetu papirno slovo ko perje, onda gusta smola, vreteno zvjezdoznančevo zuji, satiru opne, košulju guši kad nema koga, za sve se pa i riječ za riječ muči jer nema izlaska u nebo i leta izvan ljudskog bola.

KRUGOVI

1.

Okato plameno jutro staje vremenu pod grlo, nastaje praznine u prostoru, u svjetlosti, zrak ne osjeti promjenu, ni let ptice kroz nebo, ni ribu u moru. U vatri promjene, krugu zvijezda do svemirske kiše, do gusta usijanja, svijet se ljepoti sili, zemna nada, izlaza nema, slijede samo propadanja.

2.

Smrt u trajanju, u kori mozga živa, plamteća svijetlost zaigrana u krugu. Što smrt tako prisutna u meni biva, kakvim to razlozima hoće, kojem to dugu želi govor, kad nema ničeg izvan mene, ko može da me optuži na ovoj planeti. Neka se svejedno, tajna sila pokrene, ako ima snage da moj svemir poremeti.